

**UCHWAŁA NR XLV/1248/22
RADY MIASTA SZCZECIN
z dnia 14 grudnia 2022 r.**

w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022-2024

Na podstawie art. 35 a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 573, poz. 1981, z 2022 r. poz. 558, poz. 1700, poz. 1812), art. 4 ust. 1 pkt. 5 i art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 1526) oraz Uchwały Nr XXXVIII/1042/22 Rady Miasta Szczecin z dnia 22 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin do roku 2027, **Rada Miasta Szczecin uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Miejski Program Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022-2024 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Szczecin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miasta Szczecin

Renata Łażewska

Załącznik do uchwały Nr XLV/1248/22
Rady Miasta Szczecin
z dnia 14 grudnia 2022 r.

Miejski Program Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022-2024

Spis treści

WPROWADZENIE	4
1. Podstawa prawna Miejskiego Programu Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami	5
1.1. Spójność Programu z założeniami dokumentów strategicznych.....	5
2. Adresaci Programu	8
3. Realizatorzy i partnerzy Programu	8
4. Diagnoza społeczna osób z niepełnosprawnościami	9
4.1. Sytuacja społeczno-demograficzna.....	11
4.2. Osoby z niepełnosprawnościami w systemie wsparcia społecznego.....	15
4.2.1. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie	15
4.2.2. Środowiskowe Domy Samopomocy i Ośrodki Wsparcia.....	18
4.2.3. Domy Pomocy Społecznej	19
4.3. Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.....	20
4.4. Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.....	22
4.5. WTZ jako forma aktywności wspomagającej rehabilitację społeczną i zawodową	23
4.6. Inne działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami.....	24
4.6.1. Aktywny Samorząd.....	24
4.6.2. Program Wyrównywania Różnic Między Regionami.....	26
4.6.3. Centrum Opiekuńczo - Mieszkalne	27
4.6.4. Usługi asystenckie.....	28
4.6.5. Opieka wytchnieniowa.....	29
4.7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami	30
4.8. Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami.....	32
4.8.1. Dostępność do sportu	32
4.8.2. Dostępność do kultury	33
4.8.3. Kształcenie, wychowanie i opieka dzieci z niepełnosprawnościami.....	34
4.8.4. Transport osób z niepełnosprawnościami	35
4.8.5. Mieszkalnictwo dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na terenie Miasta Szczecin	38
4.8.6. Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych	38
4.8.7. Koordynator ds. dostępności.....	39
5. Cele, działania, wskaźniki Programu	39
6. Zakładane rezultaty Programu w perspektywie czasowej.....	44
7. Rekomendacje na lata 2022 – 2024	44
8. Źródła finansowania Programu.....	45

9.	Sposób realizacji Programu.....	46
9.1.	Monitoring i ewaluacja.....	46
9.1.1.	Monitoring.....	46
9.1.2.	Zakres ewaluacji.....	46
9.1.3.	Sposób ewaluacji.....	47
9.1.4.	Narzędzia ewaluacji.....	47
9.2.	Ocena ryzyka.....	47
10.	Zastosowane skróty.....	48
11.	Spis tabel.....	48

WPROWADZENIE

Kreowanie lokalnej polityki ukierunkowanej na rozwiązywanie problemów osób z niepełnosprawnościami w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej jest jednym z wyzwań stojących przed władzami jednostek samorządu terytorialnego.

Diagnoza rzeczywistych potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin oraz określenie planu działań w dłuższej perspektywie są niezbędnymi założeniami efektywnej realizacji polityki społecznej w gminie. Natomiast wyznaczenie celów i działań przyczyni się do rozwiązania problemów osób z niepełnosprawnościami oraz zaspokojenia ich potrzeb.

Program stanowi podstawę do realizacji działań, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców z niepełnosprawnościami i ich rodzin, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz doprowadzić do ich integracji społecznej. Zadania i działania wynikające z przedmiotowego dokumentu, dzięki zaangażowaniu organizacji i instytucji należących do różnych sektorów życia publicznego, umożliwiają spełnienie powyższych warunków.

W 2021 roku zakończono realizację „Miejskiego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2016-2021” w mieście Szczecin.

Głównym celem ww. Programu było zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i gospodarczym Szczecina poprzez wyrównywanie szans w korzystaniu z praw i obowiązków, jakie przysługują pozostałym mieszkańcom.

Realizatorem Programu był Urząd Miasta Szczecin.

W latach 2016-2021 realizowano następujące cele operacyjne:

- kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób z niepełnosprawnościami;
- zwiększenie dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, likwidacja barier w obiektach infrastruktury miejskiej, barier komunikacyjnych oraz barier w komunikowaniu się;
- zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
- wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami na wszystkich poziomach edukacji;
- zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami pełnego dostępu do kultury, sportu;

- rekreacji i turystyki, zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami;
- zapewnienie konsultacji społecznej wszystkich działań dotyczących osób z niepełnosprawnościami w fazie ich planowania, wdrażania oraz ewaluacji z reprezentacją środowiska.

Niniejszy Program stanowi jego kontynuację oraz uzupełnienie. Uwzględnia aktualizację działań w kontekście możliwości instytucjonalnych i prawnych, a także rosnących potrzeb osób z niepełnosprawnościami w Mieście Szczecin. Planując w Programie działania uwzględniono ich interdyscyplinarny wymiar, bowiem problemy osób z niepełnosprawnościami, nie dotyczą jedynie obszaru pomocy społecznej, ale także sfery zdrowia, edukacji, pracy, sportu czy kultury.

1. Podstawa prawna Miejskiego Programu Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami

Miejski Program Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami lata 2022-2024 zwany dalej Programem, opracowany został na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 573 ze zm.) i ma za zadanie ukierunkować oraz skoordynować działania, jakie mają być realizowane na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Mieście Szczecin.

Podstawą opracowania Programu poza ww. ustawą są:

1. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;
2. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
3. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
4. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
5. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2027.

1.1. Spójność Programu z założeniami dokumentów strategicznych

Miejski Program Działań na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2022 – 2024 jest spójny z celami, obszarami i priorytetami wskazanymi w poniższych dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Tabela 1. Spójność programu z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym

Poziom krajowy

Nazwa dokumentu strategicznego	cel / obszar / priorytet
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030	Cel szczegółowy nr 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy. Cel szczegółowy nr 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021 – 2030	Priorytet I. Niezależne życie Priorytet III. Edukacja Priorytet IV. Praca Priorytet V: Warunki życia i ochrona socjalna Priorytet VII. Budowanie świadomości Priorytet VIII. Koordynacja
Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030	Priorytet III: Usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, Priorytet IV: Instytucje pomocy społecznej oraz podmioty ekonomii społecznej – wsparcie dla osób i rodzin.
Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku, Ekonomia Solidarności Społecznej	Obszar I. Solidarna wspólnota lokalna. Obszar II. Solidarny rynek pracy. Obszar IV: Solidarne społeczeństwo.
Program rządowy Dostępność Plus 2018-2025	Obszar: Architektura Obszar: Koordynacja Obszar: Transport Obszar: Edukacja Obszar: Cyfryzacja Obszar: Usługi
Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność	Obszary dotyczące ogółu osób starszych: Obszar I: Kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie. Obszar II: Uczestnictwo w życiu społecznym oraz wspieranie wszelkich form aktywności obywatelskiej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej i religijnej Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnych osób starszych:

	<p>Obszar I: Zmniejszenie skali zależności od innych poprzez ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnych osób starszych.</p> <p>Obszar II: Zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych, dostosowanych do potrzeb niesamodzielnych osób starszych</p> <p>Obszar III: Sieć usług środowiskowych i instytucjonalnych udzielanych niesamodzielnym osobom starszym.</p>
Krajowa Polityka Miejska 2023	<p>Obszar: Transport i mobilność miejska</p> <p>Obszar: Rewitalizacja</p> <p>Obszar: Rozwój gospodarczy</p>
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności	<p>Cel 5: Stworzenie Polski cyfrowej</p> <p>Cel 6: Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „worksafe rate”</p>
Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022	Cel główny II: prowadzenie działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi.
Poziom regionalny	
Nazwa dokumentu strategicznego	cel / obszar / priorytet
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030	Cel strategiczny I: Otwarta społeczność.
Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2018-2022	Cel szczegółowy c): aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi.
Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych pn. „Region wyrównanych szans”	<p>Cel strategiczny nr 1: Wspieranie włączenia społecznego osób niepełnosprawnych</p> <p>Cel strategiczny nr 2: Wyrównanie szans zawodowych osób niepełnosprawnych</p> <p>Cel strategiczny nr 3: Zwiększenie efektywności działań podmiotów realizujących zadania na rzecz osób niepełnosprawnych</p>
Poziom lokalny	
Nazwa dokumentu strategicznego	cel / obszar / priorytet
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin do roku 2027	<p>Obszar 2: Solidarność pokoleń, aktywizacja i wsparcie osób starszych</p> <p>Obszar 4: Wsparcie osób i rodzin z niepełnosprawnością</p> <p>Obszar 5: Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi</p> <p>Obszar 6: Przeciwdziałanie ubóstwu i łagodzenie jego skutków</p>
Lokalny Program Rewitalizacji dla	Cel 2. Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej

Miasta Szczecin 2017-2023	obszarów rewitalizowanych poprzez modernizację obiektów mieszkaniowych oraz rozwój infrastruktury społecznej i przestrzeni publicznych.
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecin	Obszar 4: kształtowanie struktury zagospodarowania i zabudowy Obszar 5: Poprawa jakości życia Obszar 8: System transportowy
Program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej Gminy Miasto Szczecin na lata 2020-2022	Cel operacyjny I: Poprawa warunków życia rodzin z dziećmi i warunków realizacji praw dziecka do rozwoju, wychowania w rodzinie, stabilnego środowiska wychowawczego. Cel operacyjny V: Podnoszenie kompetencji, skuteczności i jakości działań podmiotów wspierających rodzinę, pieczę zastępczą i usamodzielnianych.
Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Szczecinie na lata 2021-2023	Obszar 1: Profilaktyka
Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2019-2022	Cel główny 1: Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb.

2. Adresaci Programu

Program kierowany jest do osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin oraz wszelkich organizacji i instytucji mogących mieć wpływ na poprawę sytuacji całego środowiska osób z niepełnosprawnościami w Mieście Szczecin.

Na podstawie danych GUS w grudniu 2020 r. w Polsce było 2,4 mln osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe i/lub ubezpieczonych przez płatników składek w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, które posiadały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (wydane przez zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności) lub orzeczenie o stopniu niezdolności do pracy (wydane przez ZUS).

W województwie zachodniopomorskim w tym samym roku liczba osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub stopniu niezdolności do pracy na 10 tys. ludności wynosiła w przedziale od 612-672.

3. Realizatorzy i partnerzy Programu

Program jest dokumentem wymagającym ciągłej ewaluacji. W związku z powyższym, musi zostać zaplanowane jego wdrożenie.

1. Liderem i koordynatorem jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie,
2. Głównym partnerem w jego realizacji jest Wydział Spraw Społecznych Urząd Miasta Szczecin.

3. Współrealizatorzy Programu, to między innymi:

- Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych;
- Powiatowy Zespół Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie;
- Oddział Zachodniopomorski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- Zachodniopomorski Oddział Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia;
- Zarząd Budynków i Lokali Komunalnych;
- Szczecińskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Spółka z o.o.;
- Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinie;
- Biura i wydziały Urzędu Miasta Szczecin;
- Koordynator ds. dostępności Urzędu Miasta Szczecin;
- Domy Pomocy Społecznej;
- Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego w Szczecinie;
- Środowiskowe Domy Samopomocy;
- Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

4. Diagnoza społeczna osób z niepełnosprawnościami

Do opracowania Programu na lata 2022-2024 wykorzystano dane z lat: 2016-2021 pozyskane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie, Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinie, Zarządu Dróg i Transportu Miejskiego w Szczecinie, Zarządu Budynków Lokali Komunalnych, Szczecińskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego, a także Wydziału Spraw Społecznych, Wydziału Oświaty, Wydziału Sportu, Wydziału Kultury oraz Biura Dialogu Obywatelskiego Urzędu Miasta Szczecin oraz Narodowego Spisu Powszechnego Ludności z 2011 r. (ostatni Spis z opublikowanymi danymi w analizowanym obszarze).

Definicje niepełnosprawności

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) w 1980 r. wprowadziła następujące definicje niepełnosprawności:

1. Upośledzenie, niesprawność (impariment) - jakakolwiek tymczasowa lub trwała utrata lub nieprawidłowość w strukturze lub funkcji ciała, zarówno fizjologiczna, jak i psychologiczna. Upośledzenie, niesprawność to zaburzenie dotyczące funkcji, które są zasadniczo umysłowe (pamięci, świadomości) lub czuciowe, narządów wewnętrznych (serca, nerki), głowy, tułowiu lub kończyn;
2. Niepełnosprawność (disability) - ograniczenie lub niemożność wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, najczęściej wynikające z upośledzenia (impariment);

3. Ograniczenia w pełnieniu ról społecznych (handicap) - jest to skutek upośledzenia lub niepełnosprawności, który ogranicza lub uniemożliwia pełnienie jednej lub kilku ról uznawanych za normalne, w zależności od wieku, płci oraz czynników społeczno-kulturowych.

Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. w artykule 1 wprowadziła następujące pojęcie osoby niepełnosprawnej: „Do osób niepełnosprawnych zaliczają się osoby, z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami”.

W Programie przyjęto następującą definicję niepełnosprawności:

1. prawna - dotycząca prawnej podstawy kwalifikacji osób z niepełnosprawnością - osoby niepełnosprawne prawnie tj. takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony;
2. biologiczna – wynikająca z subiektywnej deklaracji osoby, że ma ograniczoną zdolność wykonywania czynności podstawowych, stosownie do swojego wieku - osoby niepełnosprawne biologicznie tj. takie, które nie posiadają orzeczenia, ale mają całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności.

Zgodnie z § 32 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 roku w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności przyczynę niepełnosprawności oznacza się następująco:

- 01 – U - upośledzenie umysłowe,
- 02 – P - choroby psychiczne,¹
- 03 – L - zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
- 04 – O - choroby narządu wzroku,
- 05 - R - upośledzenie narządu ruchu,
- 06 – E - epilepsja,
- 07 – S - choroby układu oddechowego i krążenia,
- 08 – T - choroby układu pokarmowego,
- 09 – M - choroby układu moczowo - płciowego,
- 10 – N - choroby neurologiczne,
- 11 – I - inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,

¹ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego art. 3 choroby psychiczne zalicza do zaburzeń psychicznych. Według Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób ICD 10 choroby psychiczne zaliczane są od kategorii od F-06 – inne zaburzenia psychiczne spowodowane uszkodzeniem lub dysfunkcją mózgu i chorobą somatyczną do F-39 – zaburzenia nastroju (afektywne), nieokreślone

- 12 – C - całościowe zaburzenia rozwojowe.

Symbol przyczyny niepełnosprawności zawarty w orzeczeniu odzwierciedla rozpoznanie uszkodzenia lub choroby, która niezależnie od przyczyny jej powstania powoduje zaburzenia funkcji organizmu oraz ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych i aktywności społecznej dziecka.

Orzeczenie może zawierać więcej niż jeden symbol przyczyny niepełnosprawności, nie więcej niż trzy symbole schorzeń, które w porównywalnym stopniu wpływają na zaburzenie funkcji organizmu. Ustawodawca ograniczył liczbę symboli przyczyn niepełnosprawności na każdym z orzeczeń do trzech, wymagając jednocześnie aby w przypadku orzeczenia stopnia niepełnosprawności albo niepełnosprawności, każdy z symboli zawartych w orzeczeniu niezależnie od pozostałych stanowił samodzielną przyczynę niepełnosprawności lub jej stopnia.

4.1. Sytuacja społeczno-demograficzna

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku liczba osób z niepełnosprawnościami w Polsce wynosiła 4 698 048, co stanowi prawie 12,36% ogółu ludności kraju (46% mężczyźni – 2 161 102 , 54% kobiety: 2 536 946).

Aktywnych zawodowo było 751 688 osób tj. 16%, zaś zarejestrowanych jako bezrobotni: 187 922 osób co stanowi 4% wszystkich osób z niepełnosprawnościami, a 80% badanych była bierna zawodowo,

Z danych GUS zawartych w Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 r. wynika, że liczba osób z niepełnosprawnościami w Szczecinie wyniosła 51 043, w tym: 28 063 kobiet i 22 980 mężczyzn. W tym osoby z niepełnosprawnością prawną: 35 713 (19 143 kobiety; 16 570 mężczyźni), a z niepełnosprawnością biologiczną: 15 330 (8 920 kobiety, 6 410 mężczyźni).

Zarówno wśród osób z niepełnosprawnością prawną, jak i wśród osób z niepełnosprawnością biologiczną przeważały kobiety. Z uwagi na fakt, iż osoby z niepełnosprawnością prawną to takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony, możliwym była także analiza danych, dotyczących wieku oraz stopnia niepełnosprawności tej grupy. Wśród osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności przeważały osoby w wieku poprodukcyjnym (9 163 osoby w stosunku do 13 912 wszystkich osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności).

Odmiennie prezentują się dane w grupie osób z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym i lekkim – tu przeważają osoby w wieku produkcyjnym niemobilnym: 5 708 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności i 3 606 osób z lekkim. Warto zaznaczyć, iż niepełnosprawność w stopniu znacznym często związana jest z wiekiem, co znajduje swoje potwierdzenie w liczbie wydawanych orzeczeń w tej grupie osób.

Według danych uzyskanych z Powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie wynika, że na przestrzeni ostatnich lat ubieganie się mieszkańców Gminy Miasto Szczecin o uzyskanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności utrzymuje się na podobnym poziomie.

Tabela 2. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w latach 2016-2021 wg przyczyny niepełnosprawności

L.p	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ (SYMBOLE)	Liczba orzeczeń					
		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
1	Upośledzenie umysłowe (U)	48	65	56	44	61	52
2	Choroby psychiczne (P)	427	530	485	434	452	477
3	Zaburzenia głosu, mowy, choroby słuchu (L)	193	152	153	137	90	128
4	Choroby narządu wzroku (O)	113	75	92	111	91	93
5	Upośledzenie narządu ruchu (R)	949	972	1 052	1104	929	1181
6	Epilepsja (E)	76	77	81	73	67	66
7	Choroby układu oddechowego i krążenia (S)	682	672	685	684	460	566
8	Choroby układu pokarmowego (T)	231	223	238	222	185	219
9	Choroby układu moczowego, płciowego (M)	429	461	434	463	337	361
10	Choroby neurologiczne (N)	670	657	717	827	611	814
11	Inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne (I)	304	279	295	267	203	230
12	Całościowe zaburzenia rozwojowe (C)	11	11	27	25	45	66
RAZEM		4 133	4 174	4 315	4 391	3 531	4 253

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie w latach 2016-2021 r.

Z danych uzyskanych od PZOON wynika, że na przestrzeni lat 2016-2021 największą grupę osób z niepełnosprawnościami według przyczyny wydania orzeczenia stanowiły osoby z dysfunkcją narządu ruchu. Liczba tych osób w 2021 r. była wyższa niż w latach poprzednich. Następną pod względem liczebności grupę stanowią osoby

z orzeczonymi chorobami neurologicznymi, najmniejsza grupa to osoby z symbolem niepełnosprawności 12-C (całościowe zaburzenia rozwojowe).

Tabela 3. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w latach 2016-2021

Liczba wydanych orzeczeń:		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
		4735	4 779	4 946	5 040	4 229	5 097
w tym	ze znacznym stopniem niepełnosprawności	1 427	1 488	1 570	1 705	1 198	1 477
	z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności	1 941	1 902	1 906	1 931	1 673	2026
	z lekkim stopniem niepełnosprawności	765	784	839	755	660	750
	orzeczenia dla osób poniżej 16 roku życia	602	605	631	649	698	844

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie za lata 2016-2021

Na przestrzeni lat 2016-2019 systematycznie wzrastała liczba osób z znacznym stopniem niepełnosprawności, w ostatnim zaś roku znacząco wzrosła liczba osób z umiarkowanym stopniem. Wzrost wydanych orzeczeń jest widoczny w liczbie wszystkich wydanych orzeczeń o niepełnosprawności.

W 2020 roku liczba orzeczeń była niższa, co można łączyć z pandemią, zaostrzonym reżimem sanitarnym wynikającym z przepisów sanitarnych, a tym samym brakiem możliwości organizowania posiedzeń zespołów.

Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na płeć w latach 2016-2021

Płeć		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
dorośli	kobiety	1 960	2 046	2 129	2 301	1 757	2 163
	mężczyźni	2 173	2 128	2 186	2 090	1 774	2 090
	razem	4 133	4 174	4 315	4 391	3 531	4 253
dzieci	dziewczynki	211	205	241	198	237	273
	chłopcy	391	400	390	451	461	571
	razem	602	605	631	649	698	844
Razem		4735	4779	4946	5040	4229	5097

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie za lata 2016-2021

W latach 2016-2018 liczba orzeczeń wydanych mężczyznom była nieznacznie wyższa (także wśród dzieci) w stosunku do grupy kobiet – w 2016 roku stanowiły one 52,58% ogólnej liczby orzeczeń, a w 2018 już 50,66% wszystkich orzeczeń.

W latach 2019 i 2021 stosunek procentowy orzeczeń wydanych kobietom był wyższy i kształtował się na poziomie w 2019 r. 52,40%, a w 2021 r. 50,85% do wszystkich wydanych orzeczeń o niepełnosprawności, u dzieci pozostało tak samo, nadal więcej orzeczeń wydano chłopcom. W 2021 r. było to 67,65% z wszystkich orzeczeń wydanych dzieciom.

Tabela 5. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na wiek w latach 2016 -2021

WIEK		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
dorośli	16-25	270	246	262	229	239	286
	26-40	471	463	455	434	436	419
	41-60	1 360	1 386	1 337	1 213	1 072	1 248
	> 60 rż	2 032	2 079	2 261	2 515	1 784	2 300
	RAZEM	4 133	4 174	4 315	4 391	3 531	4 253
dzieci	0-3	196	197	195	190	163	204
	4-7	160	173	158	197	218	262
	8-16	246	235	278	162	317	378
	RAZEM	602	605	631	649	698	844
Razem		4735	4779	4946	5040	4229	5097

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie za lata 2016-2021

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że rokrocznie zwiększa się liczba orzeczeń dzieci do 16 roku życia. Jednocześnie najliczniejszą grupą wiekową, w której orzeka się niepełnosprawność są osoby powyżej 60 roku życia oraz osoby pomiędzy 41 a 60 rokiem życia. Sytuacja taka może być spowodowana starzeniem się społeczeństwa, a także dużą liczbą osób urodzonych w latach 60 tych i 70 tych, w okresie wyżu demograficznego.

Tabela 6. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na wykształcenie osób z niepełnosprawnościami w latach 2016-2021

Wykształcenie		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Dorośli	mniej niż podstawowe	266	307	355	382	484	609
	podstawowe	827	752	714	735	493	595

zasadnicze	1 161	1 115	1 133	1 097	836	968
średnie	1 253	1358	1 371	1 436	1 058	1 290
wyższe	626	642	742	741	660	791
Razem	4 133	4 174	4 315	4 391	3 531	4 253

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie za lata 2016-2021

Wśród osób dorosłych w latach 2016-2021 najwięcej osób legitymujących się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności posiadało wykształcenie średnie.

W 2016 osoby z wyższym wykształceniem stanowiły 15,15% ogółu wydanych orzeczeń a w roku 2021 18,60 % ogółu wydanych orzeczeń, natomiast w 2016 osoby z niepełnym podstawowym stanowiły 6,44% ogółu wydanych orzeczeń a w roku 2021 już 14,32% ogółu wydanych orzeczeń.

Tabela 7. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami w latach 2016-2021

Zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
TAK	612	670	757	687	651	749
NIE	3521	3 504	3 558	3 704	2 880	3 504
RAZEM	4 133	4 174	4 315	4 391	3 531	4253

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Szczecinie za lata 2016-2021

Jak wskazują dane zaprezentowane w tabeli nieznacznie wzrósł odsetek osób z orzeczeniami o niepełnosprawności, będących w zatrudnieniu.

W 2016 r. osoby zatrudnione, posiadające orzeczenia o niepełnosprawności, stanowiły 14,80% wszystkich osób posiadających orzeczenia, a w 2021 r. już 17,61%.

4.2. Osoby z niepełnosprawnościami w systemie wsparcia społecznego

4.2.1. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie

Dostępność pomocy społecznej jest bardzo ważnym elementem wsparcia. Osoby z niepełnosprawnością i ich rodziny są w grupie ryzyka związanego z występowaniem trudności materialnych i życiowych, co powoduje, że mogą wymagać pomocy finansowej, rzeczowej, wsparcia psychologów, poradnictwa, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych. Pomoc taką świadczy Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

w Szczecinie. Ze względów psychologicznych, jak i ekonomicznych ważnym jest aby wspierać osoby z niepełnosprawnościami w taki sposób, by mogły one jak najdłużej przebywać w swoim miejscu zamieszkania i stanowić o sobie.

Jednym z istotnych kierunków organizowania pomocy osobom z niepełnosprawnościami jest udzielanie takiego wsparcia, które pozwoli na usamodzielnienie się, a w konsekwencji doprowadzi do opuszczenia grupy beneficjentów pomocy społecznej. Rodzaj formy, rozmiar wsparcia i pomocy powinny umożliwiać osobie z niepełnosprawnością samodzielne rozwiązywanie własnych problemów i realizację potrzeb, przy wsparciu specjalistów: psychologa, terapeuty, pracownika socjalnego i asystenta rodziny.

Osoby z niepełnosprawnościami korzystają ze świadczeń pomocy społecznej na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Coraz częstszym zjawiskiem w środowisku osób z niepełnosprawnościami jest ubóstwo wynikające z przeszkód uzależnionych, m.in., od niemożności podjęcia zatrudnienia, barier i ograniczeń wynikających z wystąpienia nagłej niepełnosprawności.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie udziela wsparcia, w tym także osobom z niepełnosprawnością, m.in., poprzez: pomoc niefinansową w formie usług opiekuńczych dla osób starszych, chorych i z niepełnosprawnością, organizowanie poradnictwa prawnego i psychologicznego, pracę socjalną, jak również pomoc finansową w postaci zasiłków pieniężnych oraz pomocy rzeczowej.

Tabela 8. Liczba osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2016-2021

Rok	Liczba osób
2016	3 175
2017	3 133
2018	2 964
2019	2 870
2020	2 415
2021	2 217

Źródło: dane MOPR w Szczecinie - 2022

W 2021 r. dla 2217 osób niepełnosprawność była głównym powodem przyznania świadczenia z pomocy społecznej. Liczba osób zmniejszyła się proporcjonalnie do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Sytuacja taka wynika z możliwości skorzystania z innych form pomocy finansowej, poza zakresem pomocy społecznej.

Tabela 9. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Szczecinie na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej - dane porównawcze 2016 i 2021 r.

wyszczególnienie		2016 r.						2021 r.					
		ogółem	całkowita niezdolność do pracy i do samodzielnej egzystencji/znacznym stopień niepełnosprawności/I grupa inwalidzka	całkowita niezdolność do pracy/umiarkowany stopień niepełnosprawności/druga grupa inwalidzka	częściowa niezdolność do pracy/lekki stopień niepełnosprawności/III grupa inwalidzka	ustalona niepełnosprawność przed 16 rokiem życia	ogółem	całkowita niezdolność do pracy i do samodzielnej egzystencji/znacznym stopień niepełnosprawności/I grupa inwalidzka	całkowita niezdolność do pracy/umiarkowany stopień niepełnosprawności/druga grupa inwalidzka	częściowa niezdolność do pracy/lekki stopień niepełnosprawności/III grupa inwalidzka	ustalona niepełnosprawność przed 16 rokiem życia		
pleć	wiek												
kobieta	0-17	44	1	1	3	39	24	0	2	0	22		
	18-60	790	215	450	122	3	415	100	246	68	1		
	> 60	638	411	191	36	0	552	313	178	61	0		
	ogółem	1 472	627	642	161	42	991	413	426	129	23		
mężczyzna	0-17	69	5	2	2	60	38	1	1	1	35		
	18-60	1 460	319	909	226	6	911	228	545	134	4		
	> 60	740	227	435	78	0	721	235	429	57	0		
	ogółem	2 269	551	1 346	306	66	1 670	464	975	192	39		
ogółem	0-17	113	6	3	5	99	62	1	3	1	57		
	18-60	2 250	534	1 359	348	9	1 326	328	791	202	5		
	> 60	1 378	638	626	114	0	1 273	548	607	118	0		
	łącznie	3 741	1 178	1 988	467	108	2 661	877	1 401	321	62		

Źródło: dane MOPR w Szczecinie, 2021

W 2016 r. w grupie kobiet zdecydowaną większość stanowiły osoby w wieku 18-60 lat, legitymujące się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, zaś w 2021 r. zdecydowaną większość stanowiły kobiety w wieku powyżej 60 r.ż., legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, co może być spowodowane starzeniem

się społeczeństwa oraz wzrostem liczby kobiet korzystających z pomocy MOPR w Szczecinie i wymagających specjalistycznej opieki.

W 2016 r. w grupie mężczyzn zdecydowaną większość stanowiły osoby w wieku 18-60 lat, legitymujące się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, podobnie, jak w 2021 r.

W 2016 r. liczba mężczyzn posiadająca orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w wieku 18-60 przekroczyła dwukrotnie liczbę mężczyzn w wieku ponad 60 lat o tym samym stopniu niepełnosprawności, zaś w 2021 r. ta różnica się zmniejszyła i wynosi 116 osób. Czyli zmniejszyła się liczba mężczyzn korzystających z pomocy, posiadająca umiarkowany stopień niepełnosprawności, w stosunku do mężczyzn o znacznym stopniu niepełnosprawności.

4.2.2. Środowiskowe domy samopomocy i ośrodki wsparcia

Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek, świadczone w ośrodku wsparcia. Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu

Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są środowiskowe domy samopomocy lub kluby samopomocy dla osób, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub braku zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w formie indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Na dzień 01.01.2022 r. w Szczecinie funkcjonują:

- Dział Wsparcia Dziennego w DPS ul. Krucza 17 w Szczecinie z liczbą 20 miejsc;
- Ośrodek Wsparcia dla Dzieci, Młodzieży i Dorosłych pl. Jakuba Wujka 6 w Szczecinie z liczbą 40 miejsc;
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Szczecinie - Środowiskowy Dom Samopomocy ul. Rostocka 125 w Szczecinie z liczbą 38 miejsc;
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Szczecinie - Środowiskowy Dom Samopomocy ul. Orzeszkowej 1 w Szczecinie z liczbą 18 miejsc;
- Środowiskowy Dom Samopomocy ul. Tartaczna 14 w Szczecinie z liczbą 120 miejsc;

- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej Ruchowo "Tęcza" Środowiskowy Dom Samopomocy ul. Ks. Piotra Wawrzyniaka 7a w Szczecinie z liczbą 21 miejsc;
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej Nr 2 ul. Łukasiewicza 6 w Szczecinie z liczbą 45 miejsc;
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej Nr 3 ul. Piotra Ściegiennego 62 w Szczecinie z liczbą 20 miejsc;
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej Nr 4 ul. Zygmunta Krasińskiego 45/U2 w Szczecinie z liczbą 20 miejsc;
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej Nr 5 ul. Królowej Jadwigi 45A 45 C w Szczecinie z liczbą 30 miejsc;
- Dzienny Dom Pomocy Społecznej Nr 1 ul. Potulicka 40 w Szczecinie z liczbą 70 miejsc;

4.2.3. Domy Pomocy Społecznej

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Placówka świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających, zwanych dalej mieszkańcami domu. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia

w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności. Dom pomocy społecznej może również świadczyć usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób w nim niezamieszkujących. W razie niemożności umieszczenia w domu pomocy społecznej z powodu braku wolnych miejsc, powiadamia się osobę o wpisaniu na listę osób oczekujących oraz o przewidywanym terminie oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej. W momencie uzyskania wolnego miejsca wydawana jest decyzja o umieszczeniu w konkretnym Domu.

Wg stanu na 01.01.2022 r. w Szczecinie funkcjonują;

- Dom Pomocy Społecznej "Dom Kombatanta" im. Gen. Boruty Spiechowicza przy ul. Kruczej 17 w Szczecinie dla osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekle somatycznie chorych z liczbą miejsc 241;

- Dom Pomocy Społecznej "Dom Kombatanta i Pioniera Ziemi Szczecińskiej, przy ul. Romera 21-29 w Szczecinie dla osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekle somatycznie chorych z liczbą miejsc 251;
- Dom Pomocy Społecznej przy ul. Broniewskiego 4/6 w Szczecinie dla osób przewlekle psychicznie chorych z liczbą miejsc 74.

4.3. Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Szczecinie, zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, zarejestrowane są zarówno osoby z niepełnosprawnościami ze statusem osoby bezrobotnej, jak również osoby z niepełnosprawnościami poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu.

Z danych przekazanych z Powiatowego Urzędu Pracy wynika, że na przestrzeni lat 2016 – 2021 najliczniejszą grupą wśród osób z niepełnosprawnościami ze statusem osoby bezrobotnej stanowiły osoby po 50 roku życia, zaś najliczniej poszukiwała pracy grupa osób pomiędzy 30-49 rokiem życia.

Tabela 10. Liczba osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych, jako bezrobotne i poszukujące pracy w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
liczba zarejestrowanych z niepełnosprawnością	1066	974	810	782	463	352
w tym jako osoby bezrobotne*	901	793	658	661	404	312
w tym jako osoby poszukujące pracy**	165	181	152	121	59	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinie za lata 2016-2021 r.

*osoba bezrobotna – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

** osoba poszukująca pracy – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

powyżej powyższych danych wynika, że z roku na rok systematycznie zmniejsza się liczba tych osób, powodem czego może być niewiedza osób z niepełnosprawnościami o możliwości zatrudnienia przez pracodawców, brak wiedzy na temat możliwości dokończenia lub zmiany zawodu oraz brak wsparcia i pomocy przy podejmowaniu działań zmierzających do podjęcia pracy lub podjęcia szkolenia.

Tabela 11. Liczba osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w PUP jako osoby bezrobotne w latach 2016-2021, które podjęły zatrudnienie

wyszczególnienie	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
liczba zarejestrowanych osób z niepełnosprawnościami jako osoby bezrobotne	901	793	658	661	404	312
w tym podjęło zatrudnienie	373	329	232	239	203	177

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinie w latach 2016-2021 r.

Udział osób z niepełnosprawnościami, które podjęły zatrudnienie w ogólnej liczbie osób z niepełnosprawnościami posiadających status osoby bezrobotnej wzrasta: w 2016 roku stanowiły one 41,40 %, w 2020 roku – 50,25 %, w 2021 roku – 56,73 %, co stanowi ponad połowę wszystkich osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w PUP w Szczecinie. Nadal jednak ich liczba jest mała, co rzutuje na wysokość środków finansowych otrzymywanych przez Miasto Szczecin na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Tabela 12. Rodzaje pomocy udzielanej osobom z niepełnosprawnościami ze środków PFRON w latach 2016 i 2021

Dofinansowanie:	2016 r.		2021 r.	
	liczba osób	kwota udzielonej pomocy w PLN	liczba osób	kwota udzielonej pomocy w PLN
przyznawanie osobom niepełnosprawnym środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (art. 12a)	14	625 693,00 zł	6	312 245,65 zł
udzielanie dofinansowania do wysokości 50% oprocentowania kredytów bankowych, zaciągniętych przez osoby niepełnosprawne na kontynuowanie działalności gospodarczej (art. 13)	4	27 759,90 zł	3	20 067,00 zł
dokonywanie zwrotu kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikom niepełnosprawnym w pracy (art. 26d)	11	35 879,91 zł	12	49 881,38 zł
dokonywanie zwrotu kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej (art. 26e)	9	351 551,93 zł	6	243 526,16 zł
finansowanie wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu (art. 11)	50	133 688,58 zł	1	4 969,32 zł
finansowanie kosztów szkolenia i przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych (art. 40)	2	11 615,00 zł	1	1 510,00 zł
dokonywanie zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę na szkolenia pracowników niepełnosprawnych (art. 41)	5	11 039,47 zł	0	0 zł

Podstawą rozdziału przez Zarząd PFRON środków finansowych na poszczególne powiaty, jest algorytm, który uwzględnia, m.in.: liczbę osób z niepełnosprawnościami bezrobotnych i poszukujących pracy, dane o zatrudnieniu i kosztach utrzymania pracowników w zakładach aktywności zawodowej oraz uczestników warsztatów terapii zajęciowej.

Stąd czytelny wniosek: im mniej osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w PUP w Szczecinie, tym mniejsza wysokość środków finansowych przekazywanych na realizację wskazanych wyżej zadań w Mieście Szczecin.

4.4. Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami

Zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt. 7 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do zadań powiatu należy, między innymi, pomoc w formie dofinansowania do:

- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
- likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami,
- sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami
- uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika,
- kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej.

Zadania wymienione powyżej realizuje Dział Pomocy Osobom z Niepełnosprawnością w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Szczecinie.

Oprócz pomocy w ramach zadań realizowanych przez MOPR, osoby z niepełnosprawnością mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków PFRON w ramach różnych programów celowych uchwalanych przez Radę Nadzorczą Funduszu, a realizowanych przez Oddziały Funduszu.

Poniższa tabela przedstawia rodzaje pomocy udzielanej osobom niepełnosprawnym ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Tabela 13. Rodzaje pomocy udzielanej osobom z niepełnosprawnościami ze środków PFRON w latach 2016 i 2021

Dofinansowanie:	2016 r.		2021 r.	
	liczba osób	kwota udzielonej pomocy w PLN	liczba osób	kwota udzielonej pomocy w PLN

turnusy rehabilitacyjne	dzieci	95 osób 85 opiekunów	182 814	49 dzieci 47 opiekunów	130 814
	osoby dorosłe	26 osób 15 opiekunów	43 915	394 osób 124 opiekunów	715 625
	ogółem	121 osób 100 opiekunów	226 729	443 osób 171 opiekunów	846 439
likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się	dzieci	9	74 520,11	21	91 839,15
	osoby dorosłe	47	203 549,38	83	675 638,23
	ogółem	56	278 069,49	104	767 477,38
zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych	dzieci	120	201 536,36	157	385 404,76
	osoby dorosłe	923	990 509,00	965	1 662 278,32
	sprzęt rehabilitacyjny dla organizacji	2	4 469,40	1	4 024,20
	ogółem	1 045	1 196 514,76	1 123	2 051 707,28
organizacja sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami	dzieci	240	24 186,78	100	7 816,80
	osoby dorosłe	2 597	72 739,57	2 079	110 192,31
	ogółem	2 837	96 926,35	2 179	118 009,11
tłumacz języka migowego	2	6 000	3	6 480	

Źródło: Dane MOPR w Szczecinie wg stanu na dzień 31.12.2016 r. i 31.12.2021 r.

W latach 2016-2020 wysokość środków finansowych przekazywanych Miastu Szczecin przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych nie pozwalała na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami w pełnym zakresie.

Od 2021 sytuacja przedstawiona powyżej uległa poprawie, co pozwoliło na realizację zadań powiatu z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami w większym zakresie. Podejmowane są starania, by pomoc trafiała do jak najszerszej grupy osób z niepełnosprawnościami i pozwoliła na zaspokojenie ich potrzeb.

W szczególności dotyczy to dofinansowania sprzętu ortopedycznego i pomocniczego (m.in. wózki inwalidzkie, protezy, pionizatory, aparaty słuchowe, cewniki, pieluchomajtki, itd.). Tu wydatkowanych jest najwięcej środków finansowych PFRON, zgodnie ze zgłaszanymi we wnioskach potrzebami i zrealizowanymi zleceniami NFZ.

4.5. WTZ jako forma aktywności wspomagającej rehabilitację społeczną i zawodową

Warsztat terapii zajęciowej to wyodrębniona organizacyjnie i finansowo placówka, która osobom z niepełnosprawnością uniemożliwiająca aktualnie podjęcie pracy stwarza możliwość udziału w rehabilitacji społecznej i zawodowej poprzez terapię zajęciową.

Osoby z niepełnosprawnościami kierowane są do uczestnictwa w warsztacie na podstawie wskazań w orzeczeniu powiatowego zespołu do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności. Celem warsztatu terapii zajęciowej jest pobudzanie chęci do aktywnego życia, poprawa sprawności psychosomatycznej, rozwój społeczny i poprawa funkcjonowania również w środowisku, wyrobienie wytrzymałości i wytrwałości w pracy, a także opanowanie różnorodnych technik związanych z pracą.

Wszystko to ma zwiększyć szansę osób z niepełnosprawnościami na możliwie niezależne, samodzielne, aktywne życie, a więc z jednej strony ma charakter działań profilaktycznych, przeciwdziałających izolacji i bezczynności, z drugiej zaś - działań rehabilitacyjnych, zmierzających do poprawy sprawności i umiejętności również zawodowych.

W Szczecinie funkcjonują dwa warsztaty terapii zajęciowej:

- Warsztat Terapii Zajęciowej przy ulicy Wieniawskiego 25, jednostka prowadząca: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Szczecinie ;
- Warsztat Terapii Zajęciowej przy ulicy Przyszłości 21 w Szczecinie, jednostka prowadząca: Stowarzyszenie Pomocy w Rozwoju Społecznym i Zawodowym Osób Niepełnosprawnych.

Tabela 14 Uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w WTZ w latach 2016 i 2021

Dofinansowanie:		2016 r.		2021 r.	
		liczba osób	kwota udzielonej pomocy w PLN	liczba osób	kwota udzielonej pomocy w PLN
warsztaty terapii zajęciowej	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną KOŁO w Szczecinie	70	2 159 460,00	74	2 603 520,00
	Stowarzyszenie Pomocy w Rozwoju Społecznym i Zawodowym Osób Niepełnosprawnych	65		54	
	łącznie	135		128	

Źródło: Dane MOPR w Szczecinie, wg stanu na 31.12.2016 r. i 31.12.2021 r.

4.6. Inne działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami

4.6.1. Aktywny Samorząd

Widząc potrzebę podjęcia działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności oraz wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich integracji społecznej Gmina Miasto Szczecin w roku 2012 przystąpiła do realizacji pilotażowego programu p.n. „Aktywny Samorząd”.

Jednostką organizacyjną odpowiedzialną za realizację programu w Gminie Miasto Szczecin jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie. Program ten jest ważnym krokiem w

kierunku stworzenia optymalnego modelu polityki społecznej wobec osób z niepełnosprawnościami. Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami. Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Program „Aktywny Samorząd” jest programem pilotażowym i co roku podlega zmianom. W 2021 r. zakres programu obejmował, między innymi, dofinansowanie do uzyskania prawa jazdy, wózka inwalidzkiego elektrycznego, czy protez kończyn dolnych lub górnych powyżej poziomu III i był wyposażony w więcej zadań niż w roku 2016. Program „Aktywny Samorząd” realizowany jest w dwóch Modułach.

W ramach Modułu I największym zainteresowaniem wśród Beneficjentów cieszy się dofinansowanie związane z zakupem sprzętu komputerowego i/lub jego oprogramowania.

Tabela poniżej przedstawia szczegółowe rodzaje zadań dofinansowanych w roku 2016 i w roku 2021.

Tabela 15. Realizacja Programu „Aktywny Samorząd” w 2016 i 2021 roku

Rodzaj zadania		2016		2021	
		Liczba wniosków	Wydatkowane środki	Liczba wniosków	Wydatkowane środki
A1	oprzyrządowanie samochodu przy dysfunkcji ruchu znaczny i umiarkowany stopień	8	33.780,91	13	46.095,95
A2	pomoc w uzyskaniu prawa jazdy przy dysfunkcji ruchu znaczny i umiarkowany stopień	2	0,00	3	4.018,50
A3	pomoc w uzyskaniu prawa jazdy przy dysfunkcji słuchu znaczny i umiarkowany stopień, ze znajomością języka migowego	0	0,00	0	0,00
A4	oprzyrządowanie samochodu przy dysfunkcji słuchu znaczny i umiarkowany stopień	0	0,00	1	781,97
B1	pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego przy dysfunkcji ruchu i dysfunkcji wzroku znaczny stopień	79	354.183,00	36	125.629,76
B2	dofinansowanie szkoleń dotyczących nabytego sprzętu elektronicznego znaczny stopień	2	0,00	5	2.000,00

B3	pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego przy dysfunkcji wzroku umiarkowany stopień	0	0,00	8	35.531,19
B4	pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego przy dysfunkcji słuchu znaczny i umiarkowany stopień	0	0,00	29	67.967,44
B5	pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego zakupionego w ramach programu	0	0,00	5	162,00
C1	pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego elektrycznego znaczny stopień	0	0,00	9	115.219,10
C2	utrzymanie sprawności technicznej wózka inwalidzkiego elektrycznego skutera inwalidzkiego elektrycznego znaczny stopień	11	14.425,00	5	10.699,99
C3	pomoc w zakupie protez kończyn specjalistycznych wszystkie stopnie niepełnosprawności	5	109.870,00	9	786.857,13
C4	pomoc w utrzymaniu sprawności protez specjalistycznych kończyn wszystkie stopnie niepełnosprawności	0	0,00	2	11.295,00
C5	pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego elektrycznego lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka inwalidzkiego ręcznego znaczny stopień	0	0,00	11	68.325,01
D	pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (żłobek, przedszkole)	28	25.795,93	42	84.560,00
Razem		135	538.055,19	176	1.274.583,04
Moduł II					
Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym		237	239.990,46	129	392.889,50
SUMA					
Razem Moduł I i Moduł II		372	778.045,65	305	1.667.472,54

Źródło: dane MOPR, 2016 i 2021 r.

4.6.2. Program Wyrównywania Różnic Między Regionami

Program Wyrównywania Różnic Między Regionami finansowany jest ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Celem strategicznym programu jest wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnością do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie. Do celów operacyjnych można zaliczyć:

- przystosowanie części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych zarządzanych przez gminy, towarzystwa budownictwa społecznego, wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe zapewniające dostępność do lokali mieszkalnych osób niepełnosprawnych zamieszkujących te budynki (obszar A);
- zwiększenie dostępności dla osób niepełnosprawnych urzędów, placówek edukacyjnych oraz środowiskowych domów samopomocy (obszar B);
- zatrudnienie osób niepełnosprawnych w nowotworzonych spółdzielniach socjalnych osób prawnych (obszar C);
- zmniejszenie barier transportowych, które napotykają osoby niepełnosprawne (obszar D);
- zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia dla projektów gmin i powiatów oraz organizacji pozarządowych dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych (obszar E);
- zwiększenie dostępności warsztatów terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych na terenach powiatów pozbawionych tych placówek oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury warsztatów terapii zajęciowej na terenach powiatów, gdzie te placówki funkcjonują (obszar F);
- zwiększenie aktywności samorządów powiatowych w działaniach dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych (obszar G)

Obszary programu, które zostały zrealizowane w Gminie Miasto Szczecin w latach 2019-2021:

- obszar D – likwidacja barier transportowych

Beneficjenci: Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Szczecinie oraz Stowarzyszenie Pomocy w Rozwoju Społecznym i Zawodowym Osób Niepełnosprawnych.

- obszar F – utworzenie warsztatów terapii zajęciowej oraz przeciwdziałanie degradacji infrastruktury istniejących warsztatów terapii zajęciowej

Beneficjenci: Warsztaty terapii zajęciowej prowadzone przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Szczecinie oraz Stowarzyszenie Pomocy w Rozwoju Społecznym i Zawodowym Osób Niepełnosprawnych.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację zadań w obszarze D przekazał środki finansowe w wysokości 126 189, 76 zł natomiast w obszarze D w wysokości 160 000,00 zł

4.6.3. Centrum Opiekuńczo - Mieszkalne

Gmina Miasto Szczecin od 2019 roku realizuje zadanie w zakresie utworzenia ośrodka wsparcia zwanego „Centrum opiekuńczo-mieszkalne” przy ul. Przyszłości w Szczecinie w ramach programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Centra opiekuńczo-mieszkalne” Moduł I.

Program dofinansowany jest ze środków Funduszu Solidarnościowego oraz budżetu Gminy Miasto Szczecin.

Centrum opiekuńczo-mieszkalne przy ul. Przyszłości w Szczecinie przeznaczone będzie dla 20 osób dorosłych z orzeczoną niepełnosprawnością intelektualną, niepełnosprawnością sprzężoną (wieloraką) w stopniu umiarkowanym i znacznym w formie pobytu całodobowego i/lub czasowego.

Głównym celem Programu jest pomoc dorosłym osobom ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub orzeczeniem traktowanym na równi z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych poprzez zapewnienie wsparcia w formie pobytu całodobowego lub pobytu dziennego.

Cele szczegółowe to Programu,

- 1) wzmocnienie dotychczasowego systemu wsparcia, poprzez rozszerzenie usług dla dorosłych osób niepełnosprawnych ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub orzeczeniem traktowanym na równi z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
- 2) umożliwienie niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania, na miarę możliwości i potrzeb osób niepełnosprawnych;
- 3) poprawa jakości życia uczestników Programu w ich środowisku lokalnym;
- 4) zapewnienie uczestnikom Programu pomocy adekwatnej do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia;
- 5) włączenie uczestników Programu do życia społeczności lokalnych.

4.6.4. Usługi asystenckie

W celu poprawy jakości życia osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności i umożliwienia im udziału w życiu społecznym i zawodowym, a także w życiu społeczności lokalnej realizowane jest zadanie zapewnienia usług asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością. Dzięki pomocy asystenta możliwe jest ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz stymulowanie osób z niepełnosprawnością do podejmowania aktywności i umożliwienie realizowania prawa do niezależnego życia.

Usługi asystenta są dostosowane do potrzeb osoby z niepełnosprawnością i polegają na udzielaniu bezpośredniej pomocy podczas:

- wykonywania czynności dnia codziennego,
- załatwiania spraw bieżących, takich jak: zakupy; wyjście, powrót oraz/lub dojazd w wybrane miejsce, np. dom, praca, placówki oświatowe i szkoleniowe, miejsca kultu religijnego, placówki służby zdrowia i rehabilitacyjne,
- uczestnictwa w rehabilitacji, w wydarzeniach sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych itp.

Usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością realizowane są przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnością na terenie Gminy Miasto Szczecin.

W latach 2016 – 2021 Gmina Miasto Szczecin przekazała na realizację przedmiotowego zadania środki finansowe w wysokości 1 446 160 zł brutto.

W latach 2020 i 2021 Gmina Miasto Szczecin przystąpiła do realizacji programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” - edycja 2020, edycja 2021 finansowanego ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Biorąc pod uwagę, że działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Miasto Szczecin opierała się, między innymi, na zasadach współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, a realizacja zadań publicznych służyła zaspokajaniu indywidualnych i społecznych potrzeb mieszkańców oraz podnoszeniu ich poziomu życia, a tym samym pozwalała na efektywniejsze i skuteczniejsze ich realizowanie, zdecydowano się na zlecenie realizacji zadania Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej organizacjom pozarządowym działającym na rzecz osób z niepełnosprawnościami z uwagi na posiadanie przez organizacje bogatego i wieloletniego doświadczenia w działalności na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz wykwalifikowanej kadry.

Łączna kwota środków wykorzystana na realizację Programu w latach 2020-2021 wyniosła 538 852,15 zł. Wsparciem objęto łącznie 123 osoby z niepełnosprawnościami, w tym 91 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo równoważnym oraz 29 osób z

orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo równoważnym oraz 3 dzieci do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności, łącznie ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz koniecznością stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

4.6.5. Opieka wytchnieniowa

W roku 2019 i 2021 Gmina Miasto Szczecin realizowała program „Opieka wytchnieniowa” finansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego. Program adresowany był do członków rodzin lub opiekunów, którzy wymagają wsparcia w postaci doraźnej, czasowej przerwy w sprawowaniu bezpośredniej opieki nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, a także nad osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz podniesienia swoich umiejętności i wiedzy w tym zakresie. Usługa opieki wytchnieniowej miała za zadanie odciążenie członków rodzin lub opiekunów osób z niepełnosprawnością, poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. Dzięki temu wsparciu osoby zaangażowane na co dzień w sprawowanie opieki mogły dysponować czasem, który mogły przeznaczyć na odpoczynek i regenerację, jak również na załatwienie niezbędnych spraw. Usługa opieki wytchnieniowej służyła również okresowemu zabezpieczeniu potrzeb osoby z niepełnosprawnością w sytuacji, gdy opiekunowie z różnych powodów nie mogli wykonywać swoich obowiązków.

Do realizacji przedmiotowego zadania wybrano dwie jednostki organizacyjne Gminy Miasto Szczecin, tj. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie oraz Środowiskowy Dom Samopomocy. Działania promocyjne przeprowadziły dwie jednostki jednak zainteresowanie osób z niepełnosprawnościami uczestnictwem w programie wzbudził jedynie Środowiskowy Dom Samopomocy. Wymieniona jednostka posiadała większe doświadczenie w realizacji zadań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w tym dla pełnoletnich osób przewlekle psychicznie chorych, osób niepełnosprawnych intelektualnie, osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Poza tym w komórce Środowiskowego Domu Samopomocy świadczone były usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu dziennego. Ponadto Środowiskowy Dom Samopomocy współpracował z instytucjami/organizacjami zajmującymi się wsparciem i pomocą dla osób z niepełnosprawnościami.

W latach 2019 i 2021 z usług opieki wytchnieniowej skorzystało łącznie 75 dorosłych osób z niepełnosprawnościami. Usługa realizowana była w formie specjalistycznego poradnictwa oraz pobytu dziennego.

4.7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Znaczącą rolę we wsparciu osób z niepełnosprawnościami mają organizacje pozarządowe prowadzące statutową działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Działalność organizacji pozarządowych stanowi cenny element uzupełniający i wspierający wszelkie działania podejmowane na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Dla samorządu terytorialnego sektor pozarządowy jest partnerem co najmniej w trzech płaszczyznach:

- reprezentuje społeczność lokalną, wyraża jej potrzeby i oczekiwania,
- świadczy pomoc bezpośrednią na rzecz społeczności lokalnej,
- wprowadza nowe, często alternatywne sposoby działania.

Dotychczasowe doświadczenia wskazują, iż działalność organizacji pozarządowych winna być wspierana, integrowana i koordynowana przez samorząd terytorialny. Najczęściej spotykane formy wsparcia osób z niepełnosprawnościami to wyjazdy i imprezy integracyjne osób z niepełnosprawnościami, turnusy rehabilitacyjne z zakresu rehabilitacji społecznej, porady prawne i porady z zakresu pomocy społecznej, usługi terapeutyczne, wsparcie asystentów osobistych, rehabilitacja.

Organizacje biorą udział w Otwartych Konkursach Ofert GMS na zadania publiczne:

- Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej (finansowany z GMS);
- Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej (finansowany z Funduszu Solidarnościowego);
- Zapewnienie rehabilitacji i prowadzenie różnych form wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin;
- Organizowanie i rozwijanie różnorodnych form wsparcia oraz działań o charakterze aktywizującym i integracyjnym na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
- Wspieranie osób z niepełnosprawnością intelektualną poprzez dofinansowanie miejsc w mieszkaniu chronionym;
- Prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy (ŚDS) dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Do organizacji działających na terenie Gminy Miasta Szczecin na rzecz osób z niepełnosprawnościami należą między innymi:

- Fundacja Aktywnej Rehabilitacji Region Zachodniopomorski
- Fundacja Harmonia;
- Fundacja Niezależnego Życia Osób Niepełnosprawnych HUSSAR

- Fundacja Pomocy Chorym na Zanik Mięśni;
- Fundacja Promocja Zdrowia;
- Fundacja Szansa dla Niewidomych.
- Klub Sportowy Inwalidów „START”
- Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Szczecinie;
- Olimpiady Specjalne Polska Oddział Regionalny Zachodniopomorskie;
- Polski Związek Głuchych Oddział Zachodniopomorski;
- Polski Związek Niewidomych Okręg Zachodniopomorski;
- Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Szczecinie;
- Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego Oddział Wojewódzki w Szczecinie;
- Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem Oddział Wojewódzki w Szczecinie;
- Stowarzyszenie Amazonek „AGATA”
- Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość;
- Stowarzyszenie JesteśMy;
- Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelektualnie „Prawobrzeże-Szczecin”
- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju gospodarczego i edukacji SYNERGIA
- Stowarzyszenie Na Rzecz Wsparcia Osób z Autyzmem i Pokrewnymi Zaburzeniami Psychicznymi „A To My”
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej Ruchowo "Tęcza";
- Stowarzyszenie Pomocy w Rozwoju Społecznym i Zawodowym Osób Niepełnosprawnych;
- Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Dzieci z Zespołem Downa "Iskierka";
- Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób Mniejszych Szans Więź w Szczecinie;
- Stowarzyszenie Wspierające Rozwój i Rehabilitację Osób Niepełnosprawnych;
- Szczecińskie Stowarzyszenie Pomocy Autystom
- Szczecińskie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Chorobą Parkinsona;
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zachodniopomorski Oddział Regionalny w Szczecinie;
- Uczniowski Klub Sportowy "Iskierka".

4.8. Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami

4.8.1. Dostępność do sportu

Wydział Sportu Urzędu Miasta Szczecin współpracuje z klubami, które prowadzą działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami, np. Klub Sportowy Inwalidów „Start

Szczecin”, który m.in. organizuje Paralekkoatletyczne Grand Prix Osób z Niepełnosprawnościami, Zimowe Otwarte Mistrzostwa Polski w Pływaniu Osób Niepełnosprawnych; Turniej Mistrzostwa Polski w Pilce Siatkowej na Siedząco. Drugim Klubem jest Klub Sportowy Głuchych KORONA, który w 2021 r. zorganizował Indywidualne Mistrzostwa Polski Niesłyszących w Bowlingu Kobiet i Mężczyzn, a w 2020 zorganizował trzy mistrzostwa Polski Niesłyszących w Pilce Nożnej w różnych kategoriach.

Wydział Sportu współpracuje ponadto z dwoma Uczniowskimi Klubami Sportowymi: „Wiosło”, który prowadzi szkolenie dzieci i młodzieży z wadą słuchu i „Iskierka”, który organizuje treningi i zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.

Na terenie Miasta Szczecin 14 obiektów sportowych użyteczności publicznej zostało dostosowanych w zakresie infrastruktury architektonicznej do potrzeb osób z dysfunkcją narządu ruchu, w szczególności z w zakresie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami, podjazdów dla wózków, szerokich wejść, toalet.

Wykaz obiektów sportowych przystosowanych dla osób z niepełnosprawnościami:

- Obiekt Sportowy ul. Paproci 12;
- Zespół Obiektów „Szczeciński Dom Sportu” ul. Wąska 16;
- Obiekt Sportowy Hala Tenisowa al. Wojska Polskiego 127;
- Młodzieżowe Centrum Sportu i Rekreacji ul. Narutowicza 17;
- Kompleks Sportowo-Rekreacyjny Nehringa;
- Obiekt Sportowy Jezierzycze;
- Obiekt sportowy ORLA;
- Obiekt Sportowy ul. Paproci 13;
- Obiekt Sportowy Bukowe;
- Obiekt Sportowy Skolwin;
- Miejski Stadion Lekkoatletyczny im. Wiesława Maniaka;
- Zespół Obiektów Sportowych Tor Kolarski im Zbysława Zająca;
- Obiekt Sportowy Załom;
- Miejski Obiekt Sportowy przy ul. Kresowej.

4.8.2. Dostępność do kultury

Ważnym elementem w codziennym funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami jest dostęp do ośrodków kultury i możliwość korzystania z ich oferty.

Na terenie Miasta Szczecin 13 ośrodków kultury zostało dostosowanych w zakresie infrastruktury architektonicznej do potrzeb osób z dysfunkcją narządu ruchu, słuchu, wzroku w szczególności w zakresie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami, podjazdów dla wózków, szerokich wejść, toalet, tłumaczenia większości wydarzeń na PJM oraz stosowania audiodeskrypcji, schodołazów, wind.

Obiekty kultury dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami :

- Trafostacja Sztuki w Szczecinie;
- Teatr Współczesny w Szczecinie;
- Teatr Lalek „Pleciuga” w Szczecinie;
- Muzeum Techniki i Komunikacji - Zajeźdźnia Sztuki w Szczecinie;
- Miejska Biblioteka Publiczna w Szczecinie;
- Szczecińska Agencja Artystyczna;
- Ośrodek Teatralny Kana;
- Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie;
- Dom Kultury "Klub Skolwin”;
- Dom Kultury 13 MUZ;
- Dom Kultury Krzemień;
- Miejski Ośrodek Kultury ul. Goleniowska 67 w Szczecinie;
- Willa Lentza.

4.8.3. Kształcenie, wychowanie i opieka dzieci z niepełnosprawnościami

Wyrównywanie szans dzieci i młodzieży na wszystkich poziomach edukacyjnych odbywa się w oparciu o obowiązujące przepisy prawa oświatowego.

Wg stanu na 31 grudnia 2021 r. liczba uczniów uczęszczających do przedszkoli, szkół placówek dla dzieci i młodzieży na terenie Miasta Szczecin - według raportu Systemu Informacji Oświatowej (SIO) wyniosła:

1. 59 352 w jednostkach ogólnodostępnych i integracyjnych, w tym:
 - 52 671 w 135 przedszkolach i szkołach publicznych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Szczecin;
 - 6 681 w 127 jednostkach niepublicznych i prowadzonych przez organy inne niż jednostki samorządu terytorialnego;
2. 1 049 w jednostkach kształcenia specjalnego, w tym:
 - 872 w 18 szkołach i przedszkolach publicznych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Szczecin,
 - 177 w 7 jednostkach niepublicznych i prowadzonych przez organy inne niż jednostki samorządu terytorialnego;

Wg stanu na 31 grudnia 2021 liczba uczniów z niepełnosprawnością uczęszczających do przedszkoli, szkół i placówek dla dzieci i młodzieży na terenie Miasta Szczecin - według raportu Systemu Informacji Oświatowej (SIO) wyniosła:

1. 1 803 dzieci/uczniów z niepełnosprawnością w jednostkach ogólnodostępnych i integracyjnych, w tym:
 - 1054 w 105 przedszkolach i szkołach publicznych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Szczecin;
 - 749 w 64 jednostkach niepublicznych i prowadzonych przez organy inne niż jednostki samorządu terytorialnego;
2. 817 dzieci/uczniów w jednostkach kształcenia specjalnego dla uczniów z niepełnosprawnościami, w tym:
 - 675 w 15 szkołach i przedszkolach publicznych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Szczecin,
 - 142 w 6 jednostkach niepublicznych i prowadzonych przez organy inne niż jednostki samorządu terytorialnego.

Liczba dzieci z niepełnosprawnością stanowi 3,04% wszystkich uczniów.

Wg stanu na 31 grudnia 2021 r. liczba oddziałów integracyjnych wyniosła: 102 w 11 przedszkolach i szkołach publicznych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Szczecin.

4.8.4. Transport osób z niepełnosprawnościami

Zgodnie z regulaminem przewozu osób i rzeczy środkami lokalnego transportu drogowego organizowanego przez Gminę Miasto Szczecin – Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego zobowiązuje operatorów lub przewoźników do wyposażenia wszystkich pojazdów m.in. w zestaw tablic informacyjnych o linii na której pojazd pracuje (przód pojazdu: numer linii, punkt docelowy oraz przystanki krańcowe; bok pojazdu: nr linii w tym tablicę z numerem widocznym dla osób z niepełnosprawnościami oraz punkt docelowy lub przystanki krańcowe; za pomocą piktogramów wyznaczyć we wszystkich pojazdach specjalnie oznakowane miejsca dla osób z niepełnosprawnościami, są to m.in:

- oznaczone miejsca do siedzenia (najniższy poziom autobusu), wyznaczone miejsca dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich z odpowiednimi pasami zabezpieczającymi wózek przed niekontrolowanym przesunięciem;
- przykłąk umożliwiający obniżenie podłogi na przystanku do poziomu przystanku i ułatwiający tym samym wsiadanie i wysiadanie (większy komfort wymiany pasażerów);
- urządzenia audiowizualne zapowiadające następny przystanek czy też pokazujące następny przystanek i czas przejazdu do kolejnych przystanków znajdujących się na trasie linii;

- przyciski do otwierania drzwi.

Na przystankach komunikacji miejskiej zainstalowano 138 tablic z rozkładami jazdy wyposażonych w przyciski do informacji głosowej. Ponadto ZDiTM przekazał dla osób niedowidzących 100 pilotów do aktywacji zdalnej tablic z informacją głosową.

Tabela 16. Tabor autobusowy komunikacji miejskiej w Szczecinie dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami 2016-2021

komunikacja autobusowa (SPPK/SPAD/SPAK/PKS*)	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Liczba wszystkich autobusów	291	314	306	334	329	357
Liczba autobusów niskopodłogowych	252	292	295	327	325	353
Liczba urządzeń nagłośnienia wewnętrznego w autobusach	441	441	435	429	420	424
Wozokilometry** ogółem	19 520 938	19 444 506	19 539 824	19 610 354	19 318 722	19 578 456

*SPPK –Szczecińsko - Polickie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp z o. o.;

SPAD – Szczecińskie Przedsiębiorstwo Autobusowe DĄBIE;

SPAK – Szczecińskie Przedsiębiorstwo Autobusowe KLONOWICA;

PKS - Państwowa Komunikacja Samochodowa.

**wozokilometr - jednostka obliczeniowa stosowana w transporcie kołowym, równa jednemu kilometrówi drogi wykonanej przez środki transportu w określonym czasie

Źródło: Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego w Szczecinie 2016-2021 r.

Powyższe dane obrazują, iż na przestrzeni lat 2016-2021 zwiększyła się liczba autobusów niskopodłogowych. Liczba taboru tramwajowego wyposażonego w niskie podłogi przez te lata utrzymuje się na tym samym poziomie, w 2021 r. można było zauważyć nieznaczny wzrost. Pomimo wzrostu ogólnej liczby pojazdów autobusowych, zmniejszeniu uległa liczba tych dostosowanych w zakresie wewnętrznego systemu nagłośnienia wewnętrznego.

Zgodnie z informacją Zarządu Dróg i Transportu Miejskiego w Szczecinie w trakcji autobusowej od roku 2022 r. niemal wszystkie pojazdy są niskopodłogowe. Problemem pozostaje trakcja tramwajowa, gdzie w dalszym stopniu brakuje tramwajów niskopodłogowych jak i torowisk, po których mogą się one poruszać. W Szczecinie trwają remonty trakcji tramwajowych w kilku newralgicznych punktach miasta. Po ich zakończeniu planowany jest ewentualny zakup tramwajów.

Tabela 17. Tabor tramwajowy komunikacji miejskiej w Szczecinie dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami 2016-2021

komunikacja tramwajowa	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Liczba wszystkich tramwajów w ruchu	79	77	76	75	76	79

Liczba tramwajów niskopodłogowych w ruchu	22	21	21	21	21	23
Wozokilometry* ogółem	6 696 152	6 702 729	6 607 602	6 547 361	6 543 751	6 533 226

Źródło: Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego w Szczecinie 2016-2021 r.

Istotnym elementem komunikacji dostosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami jest funkcjonująca od 2001 roku w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Szczecinie Sekcja Obsługi Komunikacyjnej Osób Niepełnosprawnych (od 1 stycznia 2022 r. Sekcja ds. Obsługi Komunikacyjnej Osób z Niepełnosprawnością), z siedzibą przy ul. Strzałowskiej 9.

Wg stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. SOKON dysponował 16 samochodami dostosowanymi do przewozu osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Zasady świadczenia usług przewozowych dla osób z niepełnosprawnościami reguluje Uchwała Rady Miasta nr XXXVI/1003/22 z dnia 25 stycznia 2022 r.

W związku z wprowadzeniem w/w uchwały utraciła moc Uchwała Nr XXII/580/08 Rady Miasta Szczecin z dnia 19 maja 2008 r. w sprawie zasad świadczenia usług przewozowych dla osób niepełnosprawnych oraz pobierania opłat za te usługi.

W celu zaspokojenia potrzeb osób z niepełnosprawnościami mieszkających w Szczecinie, które nie są w stanie korzystać z komunikacji miejskiej zorganizowane zostały nieodpłatne usługi przewozowe świadczone przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie.

Do korzystania z usług przewozowych uprawnione są osoby z niepełnosprawnościami, zamieszkałe na terenie Miasta Szczecin posiadające ważne orzeczenie:

- o zaliczeniu do jednej z grup inwalidzkich wydane przez Komisję ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia,
- o niezdolności do pracy wydane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- o stopniu niepełnosprawności wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności,
- o niepełnosprawności wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności,
- inne odpowiednie orzeczenia stwierdzające niepełnosprawność, wydawane przed 01.01.1998 r. przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Ministerstwo Obrony Narodowej lub Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Usługi przewozowe realizowane są na podstawie zgłoszeń telefonicznych, pisemnych, osobistych do właściwej komórki organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Szczecinie, wskazanej na stronie internetowej Ośrodka.

Usługi przewozowe realizowane są przez 7 dni w tygodniu w godzinach 6.00 - 21.00, pod warunkiem dostępności pojazdów realizujących w pierwszej kolejności usługi przewozowe dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami realizujących obowiązki szkolny, dowożonych do i z placówek oświatowych najbliższych miejscu ich zamieszkania, wskazanych przez Wydział Oświaty Urzędu Miasta Szczecin. Transport pozostałych osób z niepełnosprawnościami realizowany jest w miarę posiadanych przez SOKON możliwości przewozowych.

Usługi przewozowe realizowane są na podstawie zgłoszeń telefonicznych, pisemnych, osobistych do właściwej komórki organizacyjnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Szczecinie, wskazanej na stronie internetowej Ośrodka.

Tabela 18. Transport osób z niepełnosprawnościami w latach 2016-2021 (SOKON)

	Ogólna liczba osób przewożonych	Liczba dzieci przewożonych do szkół r.	Liczba osób przewożonych w ramach przewozów abonamentowych	Liczba osób przewożonych w ramach zamówień na telefon	Liczba opiekunów przewożonych OzN
2016	53 743	22 550	20 747	2 016	8 430
2017	54 763	21 574	20 665	1 945	7 579
2018	48 655	21 704	16 909	1 884	8 158
2019	49 717	21 368	7 611	2 743	7 995
2020	25 479	10 278	9 589	1 337	4 275
2021	32 810	16 417	8 271	1 638	6 484

Źródło: dane własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Szczecinie za lata 2016-2021

Jak można zauważyć, liczba osób przewożonych transportem SOKON na przestrzeni lat 2015-2019 nieznacznie się zmieniała, znaczący spadek przewożonych osób nastąpił w latach 2020 - 2021 spowodowany zamknięciem szkół i placówek z powodu zagrożenia Covid19.

W 2021 r. SOKON przewiózł 32 810 osób, w tym najwięcej dzieci i młodzieży do szkół. Liczba dzieci przewiezionych do szkół to 50,04% wszystkich osób przewiezionych. Druga pod względem liczebności stanowiła grupa osób korzystająca z przewozów abonamentowych, co stanowiło 25,21% wszystkich przewiezionych przez SOKON.

4.8.5. Mieszkalnictwo dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na terenie Miasta Szczecin

Zakres rozszerzenia oferty lokalowej mieszkań dostosowanych do potrzeb z niepełnosprawnością na przestrzeni lat 2016 - 2021 r. przedstawia poniższa tabela:

Tabela 19. Liczba lokali mieszkalnych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na ostatni dzień roku.

ROK	ZBiLK	STBS	Gmina
2016	22	15	1
2017	21	0	0
2018	21	1	0
2019	21	21	0
2020	21	5	0
2021	21	0	0

Źródło: dane ZBiLK w Szczecinie oraz STBS za lata 2016-2021

Analizując sytuację mieszkalnictwa przystosowanego do osób z niepełnosprawnościami na terenie Miasta Szczecin należy zauważyć brak wzrostu w liczbie tego rodzaju mieszkań w zasobach Gminy Miasto Szczecin. Wiąże się z tym również, w sytuacji pojawienia się niepełnosprawności, brak możliwości zamiany mieszkania już posiadanego na mieszkanie dostosowane dla osoby z niepełnosprawnością.

4.8.6. Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych

Na podstawie Zarządzenia Nr 23/20 Prezydenta Miasta Szczecin z dnia 17 stycznia 2020 r. powołana została przy Prezydencie Miasta Szczecin Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych, na lata 2020-2023.

Do zakresu działania Powiatowej Rady, zgodnie Ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. z późniejszymi zmianami, należy:

- 1) inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do:
 - integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych;
 - realizacji praw osób niepełnosprawnych;
- 2) opiniowania projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 3) ocena realizacji programów;
- 4) opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

4.8.7. Koordynator ds. dostępności

Do zadań samodzielnego stanowiska - koordynatora ds. dostępności należy zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej, w szczególności:

- 1) wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez Urząd;
- 2) przygotowanie i koordynacja wdrożenia planu działania na rzecz poprawy zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami przez Urząd, zgodnie z wymaganiami określonymi w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- 3) monitorowanie działalności Urzędu, w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- 4) współpraca z jednostkami organizacyjnymi Urzędu oraz jednostkami organizacyjnymi Gminy Miasta Szczecin w zakresie koordynowania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

5. Cele, działania, wskaźniki Programu

Szczegółowy opis celów, działań, wykaz realizatorów i nakładów z różnych źródeł na działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami zostało poprzedzone diagnozą sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Szczecinie, ewaluacją działań realizowanych w dotychczasowym Programie i analizą aktualnych rozwiązań ustawowych.

Poniższe zestawienie celów i działań odnosi się do zidentyfikowanych potrzeb i oczekiwań, jak również ma wpływ na poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnościami.

Dla poszczególnych działań zaproponowano wskaźniki ich realizacji, wartości wskaźników ustalone dla poszczególnych działań w trakcie realizacji Programu. Działania pozwolą na jego bieżący monitoring i ewentualne korekty w trakcie realizacji.

Tabela 20. Cele, działania, wskaźniki realizacji działań, realizatorzy

Rehabilitacja, aktywizacja i wsparcie osób i rodzin z niepełnosprawnościami				
L.p.	Cel operacyjny	Działania	Wskaźniki realizacji działań	Realizatorzy
1.	Kształtowanie świadomości społecznej na temat niepełnosprawności, zmiana postaw wobec niepełnosprawności	kampanie i akcje informacyjne dla pracodawców dotyczące możliwości zatrudniania osób z niepełnosprawnościami	– liczba kampanii i akcji informacyjnych	– WSS – MOPR – NGO – WOŚ – ROPS – PUP – OZ PFRON
		zmiana postaw wobec niepełnosprawności, kształtowanie postaw na sprzyjające integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami	– liczba kampanii promocyjnych, – liczba wydarzeń o charakterze integracyjnym, – liczba zawartych umów na dofinansowanie działań o charakterze integracyjnym	– MOPR – WSS – NGO – OZ PFRON
2.	Wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami na wszystkich poziomach edukacyjnych	dostosowanie profili kształcenia osób z niepełnosprawnościami do potrzeb rynku pracy	– wykaz zmian w zakresie propozycji profili kształcenia	– WOŚ – NGO
		Wspieranie współpracy szkół i placówek kształcenia specjalnego z przedsiębiorcami działającymi na terenie GMS	– liczba inicjatyw polegających na współpracy szkół i placówek kształcenia specjalnego z przedsiębiorcami działającymi na terenie GMS	– WOŚ – PUP
		Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób z niepełnosprawnościami	– wysokość dofinansowania kosztów w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	– MOPR

		poprzez dofinansowanie kosztów w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym		
3.	Usuwanie barier w funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami w środowisku	konsultowanie rozwiązań architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami	– liczba konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami	– Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych
		realizacja w obiektach użyteczności publicznej i przestrzeni publicznej rozwiązań przyjaznych osobom z niepełnosprawnością	– liczba obiektów i przestrzeni przyjaznych dla osób z niepełnosprawnościami	– WK – WS – WOŚ – WSS – WIM
		likwidacja barier architektonicznych w miejscu zamieszkania	– liczba dostosowanych mieszkań	– MOPR
4.	Rozwój usług społecznych wspierających niezależne życie osób z niepełnosprawnościami	upowszechnianie wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami poprzez pomoc asystentów osobistych osób z niepełnosprawnościami	– liczba asystentów osób z niepełnosprawnościami, – liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z takiego wsparcia	– WSS – NGO
		zapewnienie usług mieszkalnictwa	– liczba miejsc w mieszkaniach wspomaganych	– WSS – MOPR

		wspomaganego i chronionego, w tym centrum opiekuńczo-mieszkalnego	<ul style="list-style-type: none"> – liczba miejsc w mieszkaniach chronionych wspieranych – liczba miejsc w mieszkaniach chronionych treningowych – liczba miejsc w centrum opiekuńczo-mieszkalnym 	<ul style="list-style-type: none"> – NGO
		pomoc psychologiczna dla osób z niepełnosprawnościami w walce z wykluczeniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób korzystających z programu „Opieka wytchnieniowa” – liczba porad psychologicznych/terapeutycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – MOPR – NGO – ŚDS – DPS
		zapewnienie usług transportowych dla osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób korzystających z usług transportowych (SOKON) – liczba tramwajów i autobusów dostosowanych do transportu osób z niepełnosprawnościami 	<ul style="list-style-type: none"> – MOPR – NGO – ZDiTM
5.	Poprawa dostępu i rozszerzenie zakresu informacji dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin	dostosowanie stron internetowych do różnego rodzaju niepełnosprawności	<ul style="list-style-type: none"> – liczba dostępnych stron internetowych; – liczba aplikacji mobilnych 	<ul style="list-style-type: none"> – Koordynator ds. Dostępności
		promowanie wśród osób z niepełnosprawnościami Systemu Obsługi Wsparcia do obsługi elektronicznej wniosków na dofinansowanie ze środków PFRON	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób korzystających z SOW 	<ul style="list-style-type: none"> – MOPR – OZ PFRON
		promocja rejestracji osób	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych jako poszukujące 	<ul style="list-style-type: none"> – NGO – PUP

		z niepełnosprawnością jako poszukujące zatrudnienia	pracy	
6.	Wsparcie rodzin osób z niepełnosprawnościami w sprawowaniu opieki	zapewnienie usług opieki wytchnieniowej całodobowej krótkookresowej i dziennej	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin korzystających z usług opieki wytchnieniowej dziennej – liczba rodzin korzystających z usług opieki wytchnieniowej całodobowej, krótkookresowej 	<ul style="list-style-type: none"> – MOPR – WSS – NGO – ŚDS
		poradnictwo i szkolenia dla opiekunów faktycznych osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób, które wzięły udział w poradnictwie, szkoleniach – liczba zrealizowanych form wsparcia 	<ul style="list-style-type: none"> – MOPR – WSS – NGO – ŚDS – OWDMiD
		intensyfikacja i koordynacja wsparcia dla opiekunów faktycznych poprzez rozwój i integrację usług w jednej siedzibie	<ul style="list-style-type: none"> – liczba utworzonych obiektów – liczba opiekunów objętych wsparciem 	<ul style="list-style-type: none"> – WSS – MOPR – OWDMiD

6. Zakładane rezultaty Programu w perspektywie czasowej

Działania zidentyfikowane w Programie przyczynią się do:

- stałej i pełnej diagnozy problemów osób z niepełnosprawnościami, ich opiekunów i ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem;
- zwiększenia dostępu osób z niepełnosprawnościami do obiektów infrastruktury miejskiej;
- zapewnienia dostępu osobom z niepełnosprawnością do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
- wzrostu liczby osób z niepełnosprawnościami objętych instrumentami aktywizacji zawodowej;
- rozszerzenia zakresu usług dla osób z niepełnosprawnościami, poprawę dostępności do usług dedykowanych tym osobom i ich opiekunom;
- wyrównania szans osób z niepełnosprawnościami na wszystkich poziomach edukacyjnych;
- poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnościami;
- zwiększenia udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia osób z niepełnosprawnościami;
- wzrostu aktywności na rzecz rozwiązywania problemów osób z niepełnosprawnościami innych podmiotów niż jednostki pomocy społecznej, oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami;
- poprawy dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach skierowanych do osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, w tym o charakterze specjalistycznym, z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji;
- poprawy systemu wsparcia rodzin i osób z niepełnosprawnościami.

7. Rekomendacje na lata 2022 – 2024

Wyzwania na kolejne lata, przed którymi stoją podmioty zaangażowane w pracę ze środowiskami osób z niepełnosprawnościami to przede wszystkim:

- zapobieganie utrwalaniu się i poszerzaniu zjawiska wykluczenia społecznego osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów;
- zastosowanie instrumentów i narzędzi oddziaływania, tak aby osoby z niepełnosprawnościami miały większe możliwości w pokonywaniu barier uniemożliwiających prawidłowe funkcjonowanie w środowisku (bariery architektoniczne, w komunikowaniu się czy bariery techniczne);
- kontynuowanie przystosowania placówek oświatowych, kultury czy sportu do standardów dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami;

- budowanie sieci lokalnego wsparcia wszystkich publicznych służb oraz organizacji pozarządowych na rzecz środowisk osób z niepełnosprawnościami;
- podnoszenie kwalifikacji oraz możliwości zatrudnienia na otwartym rynku pracy osób z niepełnosprawnościami;
- kontynuowanie wymiany taboru komunikacji miejskiej przystosowanego do potrzeb osób o szczególnych potrzebach;
- upowszechnianie wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin poprzez pomoc wolontariuszy i asystenta szkolnego oraz budowanie akceptacji społecznej i szacunku dla osób z niepełnosprawnościami na wszystkich poziomach edukacji.

8. Źródła finansowania Programu

Finansowanie działań przewidzianych do realizacji w okresie obowiązywania Programu zależeć będzie w dużym stopniu od możliwości pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych, w szczególności środków europejskich. Wpływ na koszty realizacji wybranych działań i ich pożądaną skalę mieć będą także zmiany w regulacjach ustawowych.

Obok kosztów zadań, które w klasyfikacji budżetowej są ściśle wyodrębnione i zidentyfikowane istnieją także te, których tak łatwo wyodrębnić nie można, bowiem w materiałach planistycznych i sprawozdawczych są one bardzo często ujmowane łącznie z innymi kosztami np. wspieranie efektywnych usług społecznych, poprawa dostępności transportowej miasta, polityka senioralna.

Część działań istotnych dla realizacji Programu Działania finansowana jest z pominięciem budżetu Miasta, a dysponenci tych środków nie są organizacyjnie powiązani ze strukturami samorządu np. nakłady ponoszone ze środków PFRON czy NFZ.

Istnieje również zakres usług społecznych oferowanych osobom z niepełnosprawnością odpłatnie przez podmioty o charakterze gospodarczym i podmioty III sektora w ramach odpłatnej działalności pożytku publicznego. Ich zakres i dostępność regulowane są głównie poprzez poziom zamożności korzystających i możliwości wspierania tych usług systemem ulg i dotacji.

Źródła finansowania:

- Środki finansowe z budżetu Gminy Miasto Szczecin;
- Środki finansowe pochodzące z Budżetu Państwa;
- Środki finansowe UE;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- Wkład własny NGO.

9. Sposób realizacji Programu

Po uchwaleniu przez Radę Miasta Szczecin zostanie on umieszczony na:

- stronie internetowej BIP UM;
- stronie internetowej MOPR.

Ponadto zostanie przekazana informacja o przyjęciu dokumentu i jego założeniach do:

- lokalnych mediów;
- realizatorów i partnerów Programu.

Wydziały i jednostki miejskie odpowiedzialne za poszczególne działania będą zobowiązane do:

- zaplanowania w swych budżetach zadaniowych środków na realizację zadań wskazanych w niniejszym dokumencie;
- przedstawiania rocznych sprawozdań uwzględniających wskaźniki mierzenia rezultatu przypisane do zadania oraz wysokość poniesionych nakładów.

Koordinator (MOPR) będzie przekazywał sprawozdanie z jego realizacji za pośrednictwem WSS UM SZCZECIN Prezydentowi Miasta Szczecin oraz Radzie Miasta Szczecin.

9.1. Monitoring i ewaluacja

9.1.1. Monitoring

Proces monitoringu wdrażania Programu będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Programu. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań. Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w Programie odnoszące się do poszczególnych celów.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z danych statystycznych jednostek organizacyjnych UM, PUP, ZDiTM, ZBiLK, STBS, ze sprawozdań MOPR oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych.

Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Programu.

9.1.2. Zakres ewaluacji

W procesie ewaluacji ocenie podlegać będzie:

- materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen oraz;

- trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałości i spójności zaproponowanych działań.

9.1.3. Sposób ewaluacji

Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania, ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Programu i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

9.1.4. Narzędzia ewaluacji

Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań społeczno-ekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem:

- ilościowych metod badawczych – pozwoli na gromadzenie i analizę informacji liczbowych, poznania częstości występowania badanego zjawiska oraz określenia poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi;
- jakościowych metod badawczych - dotyczą opisu, poznania oraz zrozumienia badanych problemów, dane jakościowe posłużą do właściwej interpretacji danych liczbowych.

Jednostką odpowiedzialną za ewaluację jest MOPR przy współudziale partnerów oraz innych podmiotów współpracujących.

Koordinator (MOPR) będzie przekazywał sprawozdanie z jego realizacji za pośrednictwem WSS UM SZCZECIN Prezydentowi Miasta Szczecin oraz Radzie Miasta Szczecin

9.2. Ocena ryzyka

Przyjęcie Programu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze pomocy osobom z niepełnosprawnościami, bez uwzględnienia rzeczywiście zdiagnozowanych problemów i potrzeb.

Analiza taka przeprowadzana będzie także okresowo z wykorzystaniem danych z monitoringu, a ewentualne stwierdzone ryzyka, w szczególności wynikające ze zmiany zewnętrznych okoliczności i zdarzeń mających wpływ na realizację wyznaczonych celów i zadań na podstawie tego monitoringu i ewaluacji będą mogły być identyfikowane i ograniczane poprzez dopuszczalną aktualizację.

10. Zastosowane skróty

Tabela 21. Zastosowane w Programie skróty

Skrót	Nazwa jednostki organizacyjnej
DPS	Dom Pomocy Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacje pozarządowe (<i>Non-Governmental Organizations</i>)
OZ PFRON	Oddział Zachodniopomorski - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PUM	Pomorski Uniwersytet Medyczny
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
PZOOM	Powiatowy Zespół Orzekania Niepełnosprawności
SOKON	Sekcja ds. Obsługi Komunikacyjnej Osób z Niepełnosprawnością MOPR w Szczecinie
SRPS	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin do roku 2027
STBS	Szczecińskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego
UM	Urząd Miasta Szczecin
UW	uczelnie wyższe
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia (<i>World Health Organization</i>)
WIM	Wydział Inwestycji Miejskich
WKUM	Wydział Kultury
WOś	Wydział Oświaty
WS	Wydział Sportu
WSS UM	Wydział Spraw Społecznych
ZBiLK	Zarząd Budynków i Lokali Komunalnych
ZDiTM	Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego
ZOZ	Zakład Opieki Zdrowotnej
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
OWDMiD	Ośrodek Wsparcia Dzieci Młodzieży i Dorosłych

11. Spis tabel

Tabela 1. Spójność programu z założeniami dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym5

Tabela 2. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w latach 2016-2021 wg przyczyny niepełnosprawności12

Tabela 3. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w latach 2016-2021.....	12
Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na płeć w latach 2016-2021	13
Tabela 5. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na wiek w latach 2016 -2021	14
Tabela 6. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na wykształcenie osób z niepełnosprawnościami w latach 2016-2021	14
Tabela 7. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami w latach 2016-2021.....	15
Tabela 8. Liczba osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2016-2021	16
Tabela 9. Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Szczecinie na podstawie ustawy z dnia 12marca2004r. o pomocy społecznej - dane porównawcze 2016 i 2021 r.	16
Tabela 10. Liczba osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych, jako bezrobotne i poszukujące pracy w latach 2016-2021.....	20
Tabela 11. Liczba osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w PUP jako osoby bezrobotne w latach 2016-2021, które podjęły zatrudnienie	20
Tabela 12. Rodzaje pomocy udzielanej osobom z niepełnosprawnościami ze środków PFRON w latach 2016 i 2021	21
Tabela 13. Rodzaje pomocy udzielanej osobom z niepełnosprawnościami ze środków PFRON w latach 2016 i 2021	22
Tabela 14. Uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w WTZ w latach 2016 i 2021	24
Tabela 15. Realizacja Programu „Aktywny Samorząd” w 2016 i 2021 roku.....	25
Tabela 16. Tabor autobusowy komunikacji miejskiej w Szczecinie dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami 2016-2021.....	35
Tabela 17. Tabor tramwajowy komunikacji miejskiej w Szczecinie dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami 2016-2021.....	36
Tabela 18. Transport osób z niepełnosprawnościami w latach 2016-2021 (SOKON).	37
Tabela 19. Liczba lokali mieszkalnych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na ostatni dzień roku.	38
Tabela 20. Cele, działania, wskaźniki realizacji działań, realizatorzy	40
Tabela 21. Zastosowane w Programie skróty.....	48